

În căutarea dialogului autentic

În ultimul timp, presa românească, altminteri relativ imună la standardele de calitate de pe alte meleaguri, a făcut totuși loc în spațiile editoriale unor clasamente privind universitățile din întreaga lume. Inutil să vă spun că, în cele mai multe dintre acestea, abia dacă universitățile românești reușesc să ținească spre locurile cuprinse în eșalonul 401- 500, ceea ce este o adevărată tragedie, dacă luăm în seamă faptul că Universitățile din Iași și București, cel puțin, au tradiții care coboară adânc în veacul al XIX-lea. Ne-am putea întreba, de

aceea, în mod firesc, ce am făcut în tot acest timp cu așezămintele noastre de învățământ superior?

Primele 10 locuri, în mai toate clasamentele internaționale, indiferent de sursă, sunt ocupate de universități americane și britanice. Este însă important să precizez, dintru început, că toate acestea sunt *instituții private* de învățământ superior. Să fie, oare, investiția privată cheia înțelegerii acestui parcurs

spectaculos spre succes? Nu, nu neapărat. Atunci, cum au ajuns aceste universități în fruntea clasamentelor și cum își mențin poziția de invidiat?

Stabilirea locului unei universități în aceste clasamente este realizată pe baza mai multor criterii, printre care numărul laureaților premiilor *Nobel*, numărul studenților (căci, fiind vorba de instituții private, alegerea studenților este determinată exclusiv de logica economiei de piață, întemeiată pe cerere și ofertă!), numărul profesorilor sau al specialiștilor care au ocupat funcții importante în cadrul Administrațiilor americane ș.a.m.d. Din aceste puncte de vedere, de pildă, Universitățile *Stanford* și *Harvard* (SUA) dețin, în mai toate clasamentele, poziții fruntașe, în timp ce prima se mândrește cu faptul că a oferit Administrației americane cei mai mulți specialiști și consilieri.

Una dintre caracteristicile fundamentale ale acestor universități este *adaptabilitatea*. Când, în toamna anului 1957, acum 50 de ani, Uniunea Sovietică a uimit lumea cu lansarea reușită a primului satelit artificial al Pământului – „Sputnik” –, moment cu adevărat revoluționar căruia îi datorăm atât de mult astăzi, SUA au fost șocate (între altele și pentru că lansarea s-a realizat cu sprijinul unei rachete capabile să transporte focoașe nucleare!). Era un pas înainte într-un fel de cursă al cărei start SUA erau nevoite să recunoască, iată, că îl pierduseră. Este suficient să mai amintesc faptul că însăși crearea NASA (celebra agenție spațială americană) a fost consecința directă a lansării cu succes de către sovietici a „Sputnikului”.

Primele instituții care au reacționat imediat la acest avans sovietic au fost chiar universitățile americane. Capabile să implementeze rapid noi programe de învățământ, să atragă fonduri de la diverse fundații

private, dar și fonduri guvernamentale, să convingă potențialii studenți de necesitatea alegerii unor noi cursuri, inclusiv facultăți fără vreo tradiție la vremea aceea, toate acestea au reprezentat debutul unui ansamblu de măsuri care au condus la performanțele americane știute astăzi (cu toate eșecurile inevitabile într-un asemenea domeniu de continuă explorare!).

O altă caracteristică, pe care noi continuăm să o ignorăm suveran, este *dialogul* sau, mai degrabă, *disponibilitatea către dialogul autentic*. La Universitatea Stanford, de pildă, unde am privilegiul de a mă afla cu o bursă pentru un an, cursurile obișnuite, lansarea unei cărți, o conferință a unui autor/profesor sunt prilejuri de dezbateri, de confruntare de opinii, poate tocmai pentru că întrebările nu sunt întotdeauna comode, iar răspunsurile nu atât de ușor de găsit. și cât de frumos și elegant știu să spună, uneori, că nu știu...

Oare în ce împrejurări și din ce cauze, la noi, în mod paradoxal, după recăpătarea deplinei libertăți de exprimare, în decembrie 1989, a „murit” dialogul autentic?

Învățământul românesc se află, din punctul meu de vedere, într-o gravă criză de identitate. Ar fi o eroare să ne facem iluzii cu privire la faptul că învățământul militar este fundamental deosebit și că reușește să producă genii pe bandă rulantă. Din nefericire, exersarea capacității de a memora și graba de a prelua soluțiile gata mestecate de mulți alții înainte, fără minime și necesare întrebări, reprezintă adevărata pacoste a învățământului nostru, astăzi. Observați incapacitatea de a adapta cursurile și programele de învățământ, atitudinea marțială a profesorilor, așezarea cu morga de rigoare la catedră – pe piedestale de secol XIX – incapacitatea acestora de a se opri pentru explicații suplimentare elementare atunci când le sunt cerute (dacă le sunt cerute!), dar, cel mai grav, incapacitatea studenților, lipsiți de încurajare, de a gândi independent, de a da frâu liber imaginației lor! Cărțile profesorilor se cumpără fiindcă le vând chiar ei, sub amenințarea mai mult sau mai puțin explicită care planează asupra studenților în privința posibilităților școlare la examenul final, iar CV-urile unor dascăli sunt pline de titluri de cărți (cei care le au și pe acestea!) care nu interesează pe nimeni, simple elucubrații compilate și reasezate întru prostirea bieților studenți și a comisiilor chemate să valideze vreun curs tipărit în grabă pentru „punctaj”.

Recunosc că, dacă în privința premiilor *Nobel* va fi foarte greu să facem schimbări semnificative, ținând seama de tradiția noastră mai mult decât modestă în această privință, în celelalte două planuri de care am amintit cred că am putea găsi soluții viabile pe termen lung. M-am întrebat, scriind acest text, ce fel de eveniment, de tipul lansării „Sputnikului”, ne-ar putea trezi din letargie și provoca întru schimbări radicale de atitudine, oferindu-ne imbalduri puternice spre căutarea pragmatică a performanței ca regulă, nu ca excepție.

Răspunsul e greu de găsit. și chiar dacă nu o să fiu tot atât de elegant ca cei pe care am avut privilegiul de a-i audia la Stanford, o să vă spun, sincer, că nu știu.

Sper doar să nu fie, cum ar putea fi tentat să răspundă vreun malițios, nici Paștele Cailor și nici, eventual, Sfârșitul Lumii... ■

Maior FLORIN ȘPERLEA